

Profesorowi Januszowi Wronie w siedemdziesiątą rocznicę urodzin

Prof. dr hab. Janusz Wrona całe swoje życie zawodowe związał z Instytutem Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Po ukończeniu studiów magisterskich w 1977 r. został zatrudniony w Zakładzie Historii Najnowszej. W czerwcu 1985 r. obronił pracę doktorską, a w styczniu 1996 r. odbył kolokwium habilitacyjne. Od 1 stycznia 2002 r. pracował na stanowisku profesora UMCS, zaś 5 czerwca 2014 r. został profesorem nauk humanistycznych. W latach 2004–2019 był pracownikiem Zakładu Historii Społecznej XX wieku, a w ostatnim okresie Katedry Historii Społecznej i Edukacji w IH UMCS.

Prof. Janusz Wrona urodził się 11 maja 1953 r. w miejscowości Mor-dy w powiecie siedleckim, w rodzinie inteligentnej. Od 1958 r. mieszka w Lublinie, gdzie ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica. Bezpośrednio po maturze rozpoczął studia historyczne na Wydziale Humanistycznym UMCS. Od trzeciego roku studiował według indywidualnego toku pod opieką naukową prof. dr hab. Zygmunta Mańkowskiego. W 1977 r. otrzymał dyplom ukończenia studiów z wyróżnieniem i został zatrudniony jako asystent w Zakładzie Historii Najnowszej IH UMCS kierowanym przez prof. Z. Mańkowskiego. We wrześniu 1980 r. znajdował się w gronie założycieli Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” na Wydziale Humanistycznym UMCS. Pozostaje członkiem „Solidarności” do dziś.

W czerwcu 1985 r. pod kierunkiem naukowym prof. Z. Mańkowskiego obronił pracę doktorską pt.: *Stronnictwo Demokratyczne w województwie lubelskim w latach 1944–1975*, która w 1986 r. otrzymała III nagrodę w konkursie Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki na prace doktorskie i habilitacyjne poświęcone historii PRL. Był też współlaureatem nagrody zespołowej II stopnia Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1983) oraz laureatem nagrody III stopnia Rektora UMCS (w latach 1989, 1990).

W okresie transformacji ustrojowej, gdy otworzono archiwa PZPR, prowadził pionierskie badania obejmujące analizę powstawania i funkcjonowania w Polsce powojennego systemu politycznego i społecznego. Ich efektem była przede wszystkim rozprawa habilitacyjna: *System partyjny w Polsce 1944–1950. Miejsce – funkcje – relacje partii politycznych w warunkach*

budowy i utrwalania systemu totalitarnego (Wydawnictwo UMCS, Lublin 1995, ss. 345). Za tę publikację, recenzowaną przez prof. Krystynę Kersten i prof. Andrzeja Paczkowskiego, otrzymał w 1996 r. nagrodę tygodnika „Polityka”. Monografia prof. Wrony pozostaje do dziś fundamentalnym opracowaniem na temat systemu partyjnego w „Polsce Ludowej”. Jest lekturą obowiązkową dla wszystkich badaczy historii ustroju komunistycznego w Polsce.

W ramach tych badań ukazała się także jego uzupełniona rozprawa doktorska: *Zależni czy suwerenni. Stronnictwo Demokratyczne w woj. lubelskim 1944–1975* (Wydawnictwo UMCS, Lublin 1998, ss. 337) oraz niezwykle cenne wydawnictwo źródłowe z obszernym wprowadzeniem: *Kampania wyborcza i wybory do Sejmu Ustawodawczego 19 stycznia 1947, wybór, wstęp i opracowanie* (Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999, ss. 274).

Problematyce kreowania i funkcjonowania mechanizmów życia politycznego i społecznego w PRL poświęcił również większość z opublikowanych po habilitacji artykułów naukowych. W ostatnim okresie prowadził ponadto badania poświęcone relacjom państwo–kościół–społeczeństwo w województwie lubelskim w latach PRL.

Ważnym polem zainteresowań badawczych prof. Wrony jest również historia regionalna Lubelszczyzny, a w szczególności dzieje jego macierzystej uczelni – Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Wspólnie z prof. Zbigniewem Zaporowskim napisał i opublikował monografię na temat 70 lat funkcjonowania uniwersytetu: *70 lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Studia z dziejów uczelni* (Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, ss. 458).

W pracy naukowej cechuje prof. Janusza Wronę wieloaspektowe podejście do badanych i opisywanych zagadnień, a także ostrożność w formułowaniu sądów i opinii. Jednocześnie zawsze jest otwarty na merytoryczną dyskusję, z uwagą wysłuchując argumentów drugiej strony.

W ramach dydaktyki prof. Wrona prowadził seminaria magisterskie na trzech kierunkach, dwóch dziennych: historii i studiach filozoficzno-historycznych prowadzonych przez Instytut Filozofii wspólnie z Instytutem Historii Wydziału Humanistycznego UMCS oraz na dziennikarstwie i komunikacji społecznej, niestacjonarnych studiach II stopnia prowadzonych przez Instytut Filologii Polskiej UMCS. Tam też miał wykłady kursowe i fakultatywne. Prowadził również zajęcia w szkołach niepublicznych: Wyższej Szkole Dziennikarskiej im. Melchiora Wańkowicza, Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie oraz Wyższej Szkole Biznesu im. Biskupa Jana Chrapka w Radomiu. W ramach seminariów magisterskich powstało pod jego kierunkiem 220 prac magisterskich i 70 prac licencjackich. Byli studenci wspominają wykłady i zajęcia prowadzone przez prof. Janusza Wronę jako niezwykle ciekawe i inspirujące.

Uczestniczył jako recenzent w 6 kolokwiach habilitacyjnych i 13 przewodach doktorskich. Przygotował recenzję z okazji nadania doktoratu *Honoris Causa* UMCS prof. Timothy'emu Snyderowi.

Pod kierunkiem prof. Wrony jako promotora powstało 9 rozpraw doktorskich:

Andrzej Jaremek, *Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Lublinie w latach 1944–1956*, UMCS, Wydział Humanistyczny 2002.

Dariusz Gałaszewski, *Kształtowanie przez PPR i PZPR politycznych i społecznych postaw młodzieży w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” i Związku Młodzieży Polskiej w latach 1947–1956*, UMCS, Wydział Humanistyczny 2002.

Małgorzata Choma-Jusińska, *Środowiska niezależne i opozycyjne w województwie lubelskim 1975–1980*, UMCS, Wydział Humanistyczny 2007.

Magdalena Bielska, *NSZZ „Solidarność UMCS” w latach 1980–1989*, UMCS, Wydział Humanistyczny 2012.

Katarzyna Zawadka, *Komitet Wojewódzki PZPR w Lublinie 1948–1956: struktura – ludzie – mechanizm funkcjonowania*, UMCS, Wydział Humanistyczny 2013.

Łukasz Bednarski, *Działania aparatu represji wobec środowisk kombatanckich Armii Krajowej: okręg warszawski, lubelski i kielecko-radomski w latach 1956–1989*, UMCS, Wydział Humanistyczny 2019.

Elżbieta Wójcik, *Aparat bezpieczeństwa PRL wobec duchowieństwa katolickiego w diecezji lubelskiej, w latach 1945–1989*, UMCS, Wydział Historii i Archeologii 2021.

Sylwia Maleszak, *Kreowanie wzorca politycznego, społecznego i zawodowego kobiet w Polsce przez PPR/PZPR w latach 1945–1956 na przykładzie województwa lubelskiego*, UMCS, Wydział Historii i Archeologii 2023.

Nadia Sola-Salamacha, *Moda konieczności. Warszawski rynek mody w czasie okupacji niemieckiej 1939–1944*, UMCS, Wydział Historii i Archeologii 2023.

Rozprawa Łukasza Bednarskiego (*Działania aparatu represji wobec środowisk kombatanckich Armii Krajowej: okręg warszawski, lubelski i kielecko-radomski w latach 1956–1989*) otrzymała II nagrodę w XIV konkursie na najlepszy debiut historyczny roku organizowanym przez Instytut Historii PAN i Instytut Pamięci Narodowej (edycja 2022). Praca Elżbiety Wójcik (*Aparat bezpieczeństwa PRL wobec duchowieństwa katolickiego w diecezji lubelskiej, w latach 1945–1989*) otrzymała natomiast II nagrodę w konkursie Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i I.J. Paderewskiego na prace związane z historią ruchu narodowego i katolicyzmu społecznego w Polsce (edycja 2022).

Na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych Janusz Wrona był współpracownikiem Zakładu Badań nad Ruchem Demokratycznym przy Centralnym Komitecie SD. Zajmował się wówczas badaniem czarnych i białych plam w historii Stronnictwa Demokratycznego, w tym infiltracji ugrupowania przez komunistów. W latach 1993–1997 współpracował z regionalną telewizją TV Lublin, redagując i prowadząc cykliczny magazyn publicystyki historycznej „Lamus”.

W latach 1999–2002 był redaktorem naczelnym „Rocznika Chełmskiego” (tomy IV, V). Zasiadał w Radzie Programowej periodyku (półrocznika) IPN „Pamięć i Sprawiedliwość” (2002–2013). Był również członkiem Rady Wydawniczej przy Wydawnictwie UMCS (1999–2008). Należał do Zespołu Konsultantów Studia Historii Mówionej przy Regionalnej Rozgłośni Polskiego Radia S.A. w Lublinie. W 2004 r. był współorganizatorem i wiceprezesem Zarządu Stowarzyszenia Miłośników Historii Mówionej w Lublinie.

W latach 2005–2011 przewodniczył Komisji ds. zbadania inwigilacji KUL i prześladowań duchowieństwa w archidiecezji lubelskiej przez aparat bezpieczeństwa, powołanej przez ks. arcybiskupa Józefa Życińskiego. Zasiadał także w Wojewódzkim Komitecie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Lublinie oraz Radzie Naukowej Muzeum Lubelskiego. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Komisji Historycznej PAN Oddział w Lublinie, Rady Naukowej Kasy im. Józefa Mianowskiego – Fundacji Popierania Nauki.

Od 1977 r. jest żonaty, ma dwoje dzieci. Jego ulubionym hobby jest hodowla kwiatów i uprawianie domowego ogrodu.

BIBLIOGRAFIA PRAC NAUKOWYCH PROF. DR. HAB. JANUSZA WRONY (PRACE ZWARTE, ARTYKUŁY NAUKOWE, EDYCJE ŹRÓDEŁ)

Monografie autorskie

Historyczne inspiracje poglądów Stronnictwa Demokratycznego na państwo i demokrację, Warszawa 1988.

System partyjny w Polsce 1944–1950. Miejsce – funkcje – relacje partii politycznych w warunkach budowy i utrwalania systemu totalitarnego, Lublin 1995 [1996].

Zależni czy suwerenni. Stronnictwo Demokratyczne w województwie lubelskim 1944–1975, Lublin 1998.

Kampania wyborcza i wybory do Sejmu Ustawodawczego 19 stycznia 1947, wybór, wstęp i opracowanie, Warszawa 1999.

70 lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Studia z dziejów uczelni, Lublin 2015 [współautor: Zbigniew Zaporowski].

Redakcje monografii wieloautorskich

Między konstytucją Nihil Novi a ustawodawstwem nowoczesnej demokracji. Parlamentaryzm Polski w XI–XX wieku, Radom 2005 [współredaktorzy: Henryk Gmiterek, Sebastian Piątkowski].

Henryk Raabe 1882–1951. Pierwszy rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2017 [współredaktorzy: Mirosław Szumiło, Zbigniew Zaporowski].

Artykuły naukowe

Stosunki polityczne na wyzwolonych ziemiach polskich w 1944 r., w: *Referaty na sesję naukową zorganizowaną przez Katedry Historii Najnowszej Uniwersytetu Lajosa Kossutha w Debreczynie i UMCS w Lublinie* [w j. węgierskim], Lublin 1981, s. 56–64.

- Pierwsze lata władzy ludowej*, w: *Lublin rewolucyjny 1882–1982*, red. Z. Mańkowski, Lublin 1982, s. 155–171.
- Działalność Stronnictwa Demokratycznego w Lubartowie w latach 1944–1950*, w: *Lubartów i ziemia lubartowska*, Lubartów 1983, s. 164–166.
- Uwagi na temat restytucji i początków działalności Stronnictwa Demokratycznego w Lublinie (sierpień 1944–luty 1945)*, „Zeszyty Historyczno-Polityczne SD” 1984, 4 (43), s. 57–82.
- Generał Władysław Sikorski a generał Charles de Gaulle w latach 1940–1943*, w: *Władysław Sikorski żołnierz i polityk*, red. J. Półciarek, Rzeszów 1987, s. 179–191.
- Problemy badawcze i dydaktyczne historii najnowszej PRL*, w: *Z problemów nauczania historii najnowszej*, red. W. Czajka, J. Mandziuk, Lublin 1987, s. 35–49.
- Restytucja i działalność Stronnictwa Demokratycznego w Lublinie*, „Rocznik Lubelski” 1985–1986 [1988], 27/28, s. 189–201.
- Łączna w Polsce Ludowej*, w: *Łączna. Studia z dziejów miasta*, red. E. Horoch, Łączna 1989, s. 12–26.
- Rola komunistów w kierownictwie SD a proces stalinizacji Polski. Przyczynek do kształtowania się i funkcjonowania systemu politycznego w Polsce lat 1944–1965*, Zakład Badań nad Ruchem Demokratycznym CK SD, (materiał powielony), Warszawa 1990, ss. 42.
- Stronnictwo Demokratyczne w systemie politycznym PRL 1944–1965. Studium krytyczne*, „Zeszyty Historyczno-Polityczne SD” 1990, 3 (66), s. 62–97.
- Wrzesień 1939 roku w ocenie polityków w Polsce Ludowej*, w: *Polski wrzesień 1939 roku*, red. W.W. Bednarski, J. Mandziuk, Lublin 1990–1991, s. 133–149.
- Stosunki polsko-radzieckie w latach 1944–1945 i ich aspekty ukraińskie*, w: *Pogranicze. Studia z dziejów stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku*, red. Z. Mańkowski, Lublin 1992, s. 89–100.
- Protokół akcji powstańczej...*, w: *Lubartów i ziemia lubartowska*, Lubartów 1993, s. 287–300.
- Postawy Polaków wobec rzeczywistości społecznej i politycznej po II wojnie światowej*, w: *Dru-ga wojna światowa – osądy, bilanse, refleksje, wstęp i red.* Z. Mańkowski, Lublin 1996, s. 71–90.
- Zygmunt Mańkowski, *badacz nowożytnych i najnowszych dziejów Polski*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F” 1996, 51, s. 1–8.
- Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego*, „Rocznik Chełmski” 1996, 2, s. 241–265.
- Jedni głosują, a drudzy obliczają głosy (wybory do Sejmu Ustawodawczego RP w 1947 r.)*, „Annales Universitatis Mariae Curie Skłodowska. Sectio F” 1997/1998, 52/53, s. 433–482.
- Lublin w okresie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego*, w: *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, red. T. Radzik, A. Witusik, Lublin 1997, s. 363–382.
- Aparat bezpieczeństwa wobec wystąpień i strajku młodzieży szkolnej i studentów w Lublinie w 1947 r.*, w: *Prawo i przemoc. Z badań nad organami porządku publicznego w dobie najnowszej*, red. T. Radzik, Lublin 2000, [„Res Historica” 2000, 11], s. 162–176.
- Kryptokomuniści w ruchu ludowym (1944–1949)*, w: *Pokolenia i portrety. Wzór osobowy ludowca w XX wieku*, red. A. Wójcik, W. Paruch, Lublin 2000, s. 351–365.
- Rok 1948. Kontynuacja czy przełom w polskim życiu politycznym?*, w: *Rok 1948. Nadzieje i złudzenia polskich socjalistów*, red. M. Ożóg, Rzeszów 2000, s. 61–79.
- Bipolarny układ polityczny a proces walki o władzę w Polsce w latach 1944–1947*, w: *Pamiętny rok 1947*, red. M. Ożóg, Rzeszów 2001, s. 231–250.
- Przejawy kontestacji i próby działań opozycyjnych w SD i ZSL w latach 1945–1980*, w: *Opozycja w systemach demokratycznych i niedemokratycznych*, red. K. Łabędź, M. Mikołajczyk, Kraków 2001, s. 299–310.

- Polské politické elity 1948–1989*, w: *Od transformacji do transformacji. Polska i Czechosłowacja w latach 1947(1948)–1989*, red. J.J. Bruski, E. Maur, M. Pułaski, J. Valenta, Praha 2001, s. 159–171.
- Mniejszości narodowe w programach i polityce polskich partii politycznych (1944–1949)*, w: *Między rzeczywistością polityczną a światem iluzji. Rozwiązania problemu mniejszości narodowych w polskiej myśli politycznej XX wieku*, red. J. Jachymek, W. Paruch, Lublin 2001, s. 221–246.
- Mniejszości narodowe w polityce PZPR (1949–1989)*, w: *Między rzeczywistością polityczną a światem iluzji. Rozwiązania problemu mniejszości narodowych w polskiej myśli politycznej XX wieku*, red. J. Jachymek, W. Paruch, Lublin 2001, s. 247–258.
- Antytotalitarna opozycja polityczna na Lubelszczyźnie – utopia czy polityczny realizm?*, w: *Podziemie zbrojne na Lubelszczyźnie wobec dwóch totalitaryzmów 1939–1956*, red. S. Poleszak, A. Puławski, Warszawa 2002, s. 29–43.
- Zjednoczone Stronnictwo Ludowe – rola i miejsce w systemie partyjnym PRL (1949–1989)*, w: *Dzieje i przyszłość polskiego ruchu ludowego*, t. 2: *Polska Ludowa (1944/45–1989)*, red. W. Paruch, S.J. Pastuszka, Warszawa 2002, s. 415–441.
- Lublin w pierwszym roku stanu wojennego 13 XII 1981–31 XII 1982 w świetle kalendarium MSW*, w: *Lublin w dziejach najnowszych*, red. W. Kozyra, Lublin 2002, [„Res Historica” 2002, 15], s. 189–194.
- Wizje państwa i społeczeństwa PPR/PZPR oraz ich realizacja (1944–1989)*, w: *Wizje i realia. Studia nad realizacją polskiej myśli politycznej XX wieku*, red. W. Paruch, K. Trembicka, Lublin 2002, s. 53–71.
- Komuniści wobec prób odbudowy demokracji w Polsce po 1944 r.*, w: *Demokracja i społeczeństwo. Studia z myśli politycznej i zmian ustrojowych w Polsce*, red. T. Godlewski, W. Jurkiewicz, Warszawa 2003, s. 23–37.
- The totalitarian System and its role in European Integration*, w: *European Integration Through Education. Traditions the present and the future*, red. R. Kucha, Lublin 2004, s. 133–137.
- Wpływ przeobrażeń życia publicznego na uczestnictwo polityczne 1944–1956*, w: *Państwo – władza – społeczeństwo w dwudziestym wieku*, red. W. Kozyra, Lublin 2004, [„Res Historica” 2004, 16], s. 261–281.
- Transformacja elit politycznych w Polsce w latach 1944–1948*, w: *Procesy transformacyjne w Polsce i Czechosłowacji w latach 1944(1945)–1948*, red. J. Bruski, E. Maur, M. Pułaski, F. Svatek, Wrocław–Opole 2000 [2005], s. 69–113.
- Transformacje polskich politycznych elit*, w: *Procesy transformacyjne w Polsce i Czechosłowacji/Czechach po 1989 roku*, red. J.J. Bruski, E. Maur, M. Pułaski, J. Wykoulak, Wrocław 2002 [2005], s. 55–86.
- Krytyka systemu i wizje polskiej wsi w programach środowisk opozycyjnych 1964–1980*, w: *Wies w Polsce Ludowej*, red. G. Miernik, Kielce 2005, s. 127–144.
- System polityczny w Polsce w latach 1944–1948*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2005, 2 (8), s. 51–70.
- PKWN – próba oceny*. Paweł Machcewicz, Janusz Wrona, Andrzej Paczkowski, Andrzej Friszke, Jerzy Eisler, Antoni Dudek, Leonid Zaskilniak, Leon Kieres, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2005, 2 (8), s. 13–30.
- Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 1947–1991*, w: *Między konstytucją Nihil Novi a ustawodawstwem nowoczesnej demokracji. Parlamentaryzm Polski w XI–XX wieku*, red. H. Gmiterek, S. Piątkowski, J. Wrona, Radom 2005, s. 173–188.
- Rząd Jana Krzysztofa Bieleckiego (12 I – 5 XII 1991)*, w: *Rządy koalicyjne w III RP*, red. M. Chmaj, Olsztyn 2006, s. 71–92.
- Tarnogród w latach 1939–1944*, w: *Dzieje Tarnobrodu*, red. R. Szczygieł, Tarnogród 2006, s. 253–291.

- Lubartów w lipcu 1944 r., w: *Lubartów i ziemia lubartowska*, t. 16, Lubartów 2006, s. 133–146.
- Wybory w 1947 r. Ordynacja, przebieg i konsekwencje dziejowe, w: *Koniec jaltańskich złudzeń. Sfałszowane wybory – 19 I 1947. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Oddział IPN w Krakowie, Wydział Historyczny UJ, Muzeum Okręgowe w Tarnowie Oddział w Wierchosławicach oraz Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa odbytej w Krakowie w 60. rocznicę wyborów (19 I 2007)*, red. M. Wenklar, Kraków 2007, s. 41–71.
- Kryteria bezpieczeństwa PRL w myśli politycznej PPR/PZPR w latach 1944–1989, w: *Niepodległość, zależność, suwerenność. Problematyka zagraniczna w najnowszej polskiej myśli politycznej*, red. W. Paruch, K. Trembicka, Lublin 2007, s. 15–40.
- Z doświadczeń badacza historii PRL, w: *Materiały III Kongresu Kultury Chrześcijańskiej Godność czy sukces? Kulturowe dylematy współczesności, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin 25–28 września 2008*, red. J. Mariański, S. Zięba, Lublin 2008, s. 233–240.
- Ks. Wojciech Olech, kanclerz kurii biskupiej w Lublinie – szukanie modus vivendi, w: *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku. Księga jubileuszowa w 70 rocznicę urodzin prof. Andrzeja Paczkowskiego*, red. A. Friszke et al., Warszawa 2008, s. 179–212.
- Ustanowienie systemu komunistycznego w Polsce, w: *Polski wiek XX. PRL od lipca 44 do grudnia 70*, red. K. Persak, P. Machcewicz, Warszawa 2010, s. 36–80.
- Adam Moździański – nauczyciel, żołnierz, patriota, w: *Lubartów i ziemia lubartowska*, t. 17, Lubartów 2010, s. 253–269.
- Desakralizacja przestrzeni publicznej w Polsce w latach 1947–1956, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica*” 2011, 6, s. 43–57.
- Kompetencje i hierarchie urzędów. Formalna i rzeczywista pozycja polityczna marszałka sejmu, przewodniczącego Rady Państwa, prezesa Rady Ministrów, w: *Władza w PRL. Ludzie i mechanizmy*, red. K. Rokicki, R. Spałek, Warszawa 2011, s. 27–61.
- System polityczny PRL (ukształtowanie, ewolucja, cechy szczególne), w: *Jednostka i społeczeństwo wobec doświadczenia komunizmu. Przeszłość i teraźniejszość*, red. K. Słowiński, Lublin 2012, s. 17–35.
- Leokadia Małunowicz – „zagrożenie dla interesów PRL”, w: *Scientia et Fidelitate. Księga Pamiątkowa Ewy i Czesława Deptułów Profesorów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. T. Panfil, Lublin 2013, s. 871–892.
- PZPR a partie satelickie, w: *PZPR jako machina władzy*, red. D. Stola, K. Persak, Warszawa 2012, s. 138–168.
- Postawy adaptacyjne duchowieństwa wobec władzy w okresie PRL, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica*” 2013, 9, s. 46–55.
- Socjaliści wobec komunistów w okresie II wojny światowej, w: *Polska Partia Robotnicza – Gwardia Ludowa/Armia Ludowa na ziemiach polskich 1942–1944/1945*, red. K. Kaczmarek, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2013, s. 236–261.
- XIX i XX w. Lublin w przestrzeni polityczno-ustrojowej, w: *Lublin*, wstęp do albumu, wyd. Pietrzak, Lublin 2013, s. 10–18 i streszczenie w j. angielskim, s. 21–23.
- Oskar Halecki and Juliusz Mieroszewski – *Their Ideas of Europe and Poland in the 20th Century*, w: *The old and new thinking about education*, red. R. Kucha, S. Cudak, Łódź 2013, s. 245–258.
- Status osoby wierzącej w okresie PRL, w: *Historia świadectwem pisana. Metropolitarne Seminarium Duchowne w Lublinie we wspomnieniach wychowanków*, red. M. Grygiel, M. Słomka, Lublin 2014, s. 39–71.
- Elity kryptokomunistyczne w partiach satelickich, w: *Elity komunistyczne w Polsce*, red. M. Szumiło, M. Żukowski, Warszawa–Lublin 2015, s. 153–168.

- Spoleczne skutki II wojny światowej dla Polski i Polaków*, w: *Druga wojna światowa. Wybrane zagadnienia konfliktu międzynarodowego*, red. W. Kozyra, I. Lasek-Surowiec, A. Zareba, Chełm 2015, s. 301–309.
- O wspomnieniach Czesława Górniewicza*, w: *Czesław Górniewicz. Wspomnienia z okupacji niemieckiej. Pamiętnik więźnia Zamku Lubelskiego*, red. M. Janik, E. Kuszyk-Peciak, B. Oratowska, Lublin 2016, s. 9–21.
- Powojenny KUL w optyce mieszkanka Lublina i zarazem historyka*, w: *V Kongres Kultury Chrześcijańskiej, KUL, Lublin, 13–16 października 2016. Wolność ocalona. Chrześcijańskie światło na ludzkich drogach*, red. T. Adamczyk, Lublin 2016, s. 113–134.
- Władze państwowe wobec ziemi w posiadaniu Kościoła katolickiego 1944–1956*, w: *„Rewolucja społeczna” czy „dzika przebudowa”? Społeczne skutki przekształceń własnościowych w Polsce (1944–1956)*, red. T. Osiński, Lublin 2016, s. 253–263.
- Stronnictwo Demokratyczne*, w: *Dzieje Lubelszczyzny 1944–1956. Aspekty polityczne*, red. T. Osiński, M. Mazur, Lublin 2016, s. 63–72.
- Życie polityczne 1944–1956*, w: *Dzieje Lubelszczyzny 1944–1956. Aspekty polityczne*, red. T. Osiński, M. Mazur, Lublin 2016, s. 291–332.
- Władze państwowe wobec Kościoła katolickiego*, w: *Dzieje Lubelszczyzny 1944–1956. Aspekty polityczne*, red. T. Osiński, M. Mazur, Lublin 2016, s. 333–385.
- Henryk Raabe – organizator i pierwszy rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, w: *Henryk Raabe 1882–1951. Pierwszy Rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, red. M. Szumiło, J. Wrona, Z. Zaporowski, Lublin 2017, s. 143–181.
- Lubelskie echa porwania ks. Jerzego Popiełuszki*, w: *Państwo – Demokracja – Chłopi. Studia z historii społeczno-politycznej Polski (XVII–XX w.)*, red. S. J. Pastuszka, J. Szejnibis-Zdyb, Warszawa–Kielce–Pułtusk 2016, s. 241–250.
- Godność człowieka – moje doświadczenia ze spotkań z ks. arcybiskupem Józefem Życińskim*, w: *Między nauką a sztuką. Wokół problemów współczesnej historiografii*, red. E. Solska, P. Wittek, M. Woźniak, Lublin 2017, s. 437–445.
- W czasach PRL*, w: *Lublin. 700 lat dziejów miasta*, red. G. Figiel, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Lublin 2017, s. 281–301.
- Duszpasterska działalność kościoła katolickiego*, w: *Dzieje Lubelszczyzny 1944–1956. Aspekty społeczne, gospodarcze, oświatowe i kulturalne*, red. T. Osiński, M. Mazur, Warszawa 2017, s. 167–204.
- Komitet Miejski PZPR w Łęcznej w latach 1948–1956*, w: *Studia z dziejów Łęcznej*, red. A. Sochacka, Łęczna 2017, s. 585–612.
- Rola PZPR w państwie i społeczeństwie polskim*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2018, 2 (32), s. 61–78.
- Stronnictwo Demokratyczne jako przystań inteligencji*, „Komunizm: System – ludzie – dokumentacja” 2018, 7, s. 95–115.
- Review in the procedure of conferment of the degree of Doctor Honoris Causa of the Maria Curie-Skłodowska University to Professor Timothy D. Snyder*, w: *Lessons on history and from History in Honour to Prof. Timothy Snyder Honoris Causa Doctor Maria Curie-Skłodowska University, Lublin – Poland*, Lublin 2018, s. 97–108.
- Posłowie*, w: *J. Kielboń, Więźniarki polityczne Lubelszczyzny 1944–1956*, Lublin 2018, s. 603–607.
- Lokalne władze partyjno-państwowe wobec Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1944–1956*, „Roczniki Humanistyczne KUL” 2018, 66, 2, s. 59–98.
- Praktyki religijne w warunkach PRL*, w: *Życie codzienne w PRL*, red. M. Choma-Jusińska, M. Kruszyński, T. Osiński, Lublin 2019, s. 205–228.
- Wkład Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w rozwój Lublina i Lubelszczyzny w okresie 75 lat istnienia uczelni*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2019, nr 8, s. 5–17.

Katolicki Uniwersytet Lubelski w okresie urzędowania rektora ks. Antoniego Słomkowskiego (1944–1951), w: *Katolicki Uniwersytet Lubelski 1918–2018*, t. 2, 1944–1989, red. A. Mirek, Lublin–Warszawa 2019, s. 13–110.

Uwarunkowania międzynarodowe i wewnętrzne przejmowania władzy w Polsce przez partię komunistyczną, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2020, 2 (36), s. 17–36.

À propos des Mémoires de Czesław Górniewicz, w: *Mémoires de l’occupation allemande (1939–1944). La vie d’un prisonniers polonais du château de Lublin*, red. D. Tollet, Paris 2020, s. 21–33.

The Activities of the So-Called Patriot Priests and Catholics Collaborating with Communists in the Lublin Voivodeship during the Stalinist Period (1950–1956), „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F – Historia” 2020, 75, s. 231–295.

Laicyzowanie szkolnictwa a stan religijnej świadomości nauczycieli w województwie lubelskim na początku lat sześćdziesiątych XX wieku, „Res Historica” 2022, 54, s. 533–548.

Andrzej Bobola a religijność Polaków XX/XXI wieku. Patron trudnych czasów jako istotny członek polskiej religijności, w: *Święty Andrzej Bobola a tożsamość narodowa Polaków*, red. W. Bryła, Lublin 2023, s. 153–183.

Inne

Historia. Repetytorium dla licealistów i studentów, Wyd. Difin, wydanie 3, Warszawa 2019, ss. 652 [współautorzy: Marek Chmaj, Wojciech Sokół].

Mirosław Szumiło

(Maria Curie-Skłodowska University, Poland)

<https://orcid.org/0000-0002-4866-8611>

e-mail: miroslaw.szumilo@mail.umcs.pl

Zbigniew Zaporowski

(Maria Curie-Skłodowska University, Poland)

<https://orcid.org/0000-0001-5078-6812>

e-mail: z.zaporowski@hotmail.com

PUBLICATION INFO				
				e-ISSN: 2449-8467 ISSN: 2082-6060
				
THE AUTHOR'S ADDRESS: Mirosław Szumiło, the Institute of History of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, 4A Maria Curie-Skłodowska Square, Lublin 20-031, Poland Zbigniew Zaporowski, the Institute of History of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, 4A Maria Curie-Skłodowska Square, Lublin 20-031, Poland				
SOURCE OF FUNDING: Statutory Research of the Institute of History of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin				
SUBMITTED: 2023.09.04	ACCEPTED: 2023.12.07	PUBLISHED ONLINE: 2023.12.21		
WEBSITE OF THE JOURNAL: https://journals.umcs.pl/rh		EDITORIAL COMMITTEE E-mail: reshistorica@umcs.pl		
 DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS			 EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES	

